

ECOURI UCRAINE

Revistă literar-culturală și educativ-informativă
a Uniunii Ucrainenilor din România

66 | NOIEMBRIE
2024

Pentru al șaptelea an consecutiv, ucrainenii din România sărbătoresc, pe 9 noiembrie, Ziua Limbii Ucrainene, instituită oficial prin Legea nr. 213/2018. Este un prilej de bucurie și mândrie, pentru fiecare ucrainean, și o oportunitate de a reflecta asupra rolului crucial al limbii materne în afirmarea identității naționale și culturale.

Limba este sufletul și principalul depozitar al culturii unui popor, este liantul dintre generații și tezaurul cel mai de preț, pe care fiecare dintre noi îl moștenește și îl transmite mai departe, ca păstrător al unei moșteniri culturale fără pereche. Este vehiculul prin care valorile culturale, istoria și tradițiile sunt transmise din generație în generație. Aceasta joacă un rol esențial în păstrarea patrimoniului cultural al unei comunități și este strâns legată de identitatea culturală și personală a fiecăruia dintre noi, reflectând rădăcinile etnice, valorile, tradițiile și istoria comunității din care facem parte.

Educația în limba ucraineană a reprezentat întotdeauna o prioritate pentru mine atât ca parlamentar, cât și ca președinte al Uniunii Ucrainenilor din România, ca parte a preocupărilor continue pentru păstrarea și afirmarea limbii, culturii și identității etnicilor ucraineni din România, precum și pentru continuarea eforturilor pe care generații de ucraineni le-au depus de-a lungul secolelor.

Voi continua să lupt cu aceeași dedicare și perseverență pentru consolidarea comunității ucrainene din România, a unității noastre în jurul pilonilor noștri ancestrali – limba, identitatea, tradițiile și credința, care ne leagă și ne fac mai puternici. Voi continua, cu aceeași hotărâre, să apăr drepturile și interesele ucrainenilor în Parlamentul României, să

promovez creșterea calității învățământului în limba maternă, simultan cu îmbunătățirea condițiilor de învățare în toate școlile cu predare în limba ucraineană.

Din păcate, din cauza restricțiilor campaniei electorale, anul acesta Uniunea Ucrainenilor din România nu poate organiza, pe 9 noiembrie, evenimente speciale dedicate Zilei Limbii Ucrainene, însă vom reveni la calendarul manifestărilor anuale imediat după alegerile din decembrie.

Astăzi, **limba ucraineană este vorbită de circa 45 de milioane de vorbitori nativi**, de pe toate continentele, atât datorită unei diaspore aflate în multe colțuri ale lumii, cât și ca urmare a numărului mare de refugiați nevoiți să-și părăsească țara din cauza războiului de agresiune, declanșat de Federația Rusă împotriva Ucrainei. Totodată, de aproape trei ani, limba ucraineană este limba curajului și a rezilienței extraordinare, a luptei pentru libertate și valorile europene, în fața unui agresor motivat de ură și de dorința imperialistă de expansiune.

În România, limba ucraineană este vorbită de cel puțin 50 de mii de persoane, care formează una dintre cele mai însemnate comunități din punct de vedere cultural, istoric și ca pondere geografică, ucrainenii fiind a treia cea mai numeroasă minoritate etnică din România. Cu toții își iubesc limba, tradițiile, istoria, cultura, respectă adevăratele valori umane, morale și spirituale, și le transferă noilor generații.

La mulți ani, de Ziua Limbii Ucrainene, tuturor celor care o vorbesc, o prețuiesc și o îmbogățesc zi de zi!

**Președintele Uniunii Ucrainenilor din România,
Deputat Nicolae-Miroslav PETREȚCHI**

În data de 25 octombrie, în Ucraina a avut loc Marea Dictare Ucraineană, un eveniment devenit deja o tradiție, care a ajuns, în acest an, la a 25-a ediție și la care participă ucrainenii și cunoscători ai limbii ucrainene din toate colțurile lumii. Manifestarea se organizează în Ucraina începând cu anul 2000, iar data desfășurării acesteia este în legătură cu *Ziua scrisului și a limbii ucrainene* (День української писемності та мови). Participanții la concurs au putut urmări Dictarea la posturile de radio *Ukrainske Radio* și *Radio Kultura*, la canalul de televiziune *Suspilne Kultura* și pe rețelele de socializare.

Ediția din acest an este a treia ediție care se desfășoară în condiții de război, locațiile fiind cele mai diverse – de la adăposturile civile până la liniile frontului și dincolo de granițele Ucrainei, unde se află un număr mare de ucraineni refugiați din cauza războiului. Participarea la această manifestare contribuie la intensificarea sentimentului de apartenență la o mare comunitate, reprezentând, totodată, un prilej de reconfirmare a identității naționale.

La eveniment au participat oameni obișnuiți, soldați, dar și personalități care activează în diferite domenii – politicieni, realizatori de emisiuni, interpreți, reprezentanți ai diferitelor ambasade în Ucraina, care și-au manifestat și în acest fel sprijinul față de națiunea ucraineană.

Anul acesta, autoarea aleasă pentru a alcătui textul destinat dictării a fost **Oksana Zabujko** (Оксана Забужко), cunoscută poetă ucraineană, ale cărei opere sunt traduse în peste 20 de limbi – în Austria, Italia, Bulgaria, Olanda, Germania, România, Serbia, SUA, Ungaria, Franța și în alte țări. În legătură cu acest text, Oksana Zabujko a mărturisit, într-un interviu acordat la postul de radio *Ukrainske Radio* (Українське Радіо), că scrierea lui a fost foarte dificilă, dar tema textului a fost „foarte simpatcă”, adăugând că s-a simțit ca o școlăriță care scrie pentru prima dată o compunere la cerere. Întrucât în acest an **Radioul ucrainean** sărbătorește **100 de ani** de existență, autoarea a lăsat să se înțeleagă că textul ei este un cadou făcut radioului ucrainean cu această ocazie.

Textul a fost citit de **Pavlo Vyšebaba** (Павло Вишебаба), scriitor, muzician, activist în domeniul ecologiei și luptător în Armata Ucrainei.

Redăm, mai jos, în traducere, conținutul textului scris de Oksana Zabujko, intitulat **Magia vocii** (Магія голосу), dedicat rolului jucat de radio în societatea ucraineană, evidențiind aspecte referitoare la înființarea sa, primele indicative de apel, istoria comentatorilor de la Dinamo Kiev, echipă percepută ca simbol al patriotismului ucrainean, cântecele populare și caracterul său contemporan.

„La început era «un mic mincinos». Cu el începea ziua: click! – și vuietul pătrunzător al primelor acorduri din «Plânge și geme...»¹ (Рече та стогне...), urmat apoi de cuvintele forțat vesele: «Aici Kiev!», dădeau semnalul că, vrând-nevrând, trebuie să ieși de sub plapuma călduroasă.

Copiii le place să aparțină unui grup. Era plăcut să te gândești că, în această clipă, milioane de copii se pregătesc, de asemenea, de școală, iar părinții lor se pregătesc de muncă, și pe toți ne unește vocea de la radio. Vocea umană este ceva magic, te poți îndrăgosti de ea

chiar și fără să-l vezi pe cel ce vorbește. «Oksana, Oksana, îți aud glasul, mi l-a adus vântul din Ucraina!» – pe acest tangou se dansează și azi la nunți, fără ca cineva să bănuiască faptul că acest cântec reprezintă folclorul deportaților în gulag, fiind adresat nu tinerei iubite, ci legendarei cântărețe Oksana Petrusenko, ale cărei cântece ajungeau, în anii stalinismului, până în ținutul siberian cu ajutorul radioului Întregii Uniuni.

Iar în anii 1960-1980, când unica formă permisă de patriotism era susținerea echipei Dinamo Kiev, Ucraina era îndrăgostită de vocile comentatorilor sportivi. Vocile lor erau recunoscute imediat, în inflexiunile lor oamenii surprindeau, ca o gură de aer proaspăt, solidaritatea cu «ai lor» și indignarea față de privilegiile acordate moscoviților, care erau avantați într-un mod nerușinat de arbitri în

Marea Radiodictare ucraineană a unității naționale 2024

mecuriile decisive. E uimitor ce bogăție de semnificații e în stare să exprime vocea umană doar prin intonație!

De-a lungul timpului, televizorul ne-a atenuat auzul în mod intenționat.

Dar, în ciuda tuturor schimbărilor tehnologice, sunt deja o sută de ani de când Ucraina se aude în eter cu propria voce. Și nimeni, niciodată, nu ne va mai opri și nu ne va mai reduce vocea la tăcere.”

Conținutul textului propus de scriitoarea Oksana Zabujko face referire la elemente cu profunde conotații în mentalul colectiv ucrainean de-a lungul timpului. De exemplu, la începuturile sale, radioul era numit în popor „micul mincinos” (брехунець – substantiv format de la cuvântul *брехня* = minciună), sintagmă folosită pentru a denumi aparatul radio din cauza neîncrederii în veridicitatea informațiilor pe care le transmitea în perioada sovietică.

Astfel, și ediția din acest an a dictării radio a transformat această acțiune în cel mai mare flash mob de limbă ucraineană, ce reunește ucrainenii și cunoscători ai limbii ucrainene din întreaga lume, care, prin participarea la acest eveniment, demonstrează importanța luptei pentru dreptul de a vorbi, a scrie și a crea în limba maternă.

Cristina SILAGHI (BUMBAR)

Surse consultate:

<https://suspilne.media/culture/859113-25-zovtna-radiodiktant-nacionalnoi-ednosti-vse-so-varto-znati/>
https://24tv.ua/education/tekst-radiodiktantu-magiya-golosu-pravilniy-tekst-vseukrayinskogo_n2670532
<http://www.nrcu.gov.ua/news.html?newsID=105598>

¹ Cunoscut cântec popular ucrainean, pe versurile poetului național Taras Șevcenko.

PORTRETUL LIMBII UCRAINESE

Cât de plictisitoare ar deveni viața noastră, dacă nu ar exista noțiunea de noutate! Deseori, viața cotidiană ne obosește, ajungem să ne săturăm de aceeași ordine a activităților zi după zi, ne simțim închiși în încăperea propriei rutine, ai cărei pereți ne transformă în claustrofobi. Singura ușă prin care evadarea din acest spațiu este posibilă are doar un mâner, iar acesta poartă numele de „mânerul voinței”, deoarece poate fi deschis numai de voința celui care se află în interior. Oricât de ingenioși ar fi cei de afară, ei nu vor putea deschide ușa, dacă mânerul nu este acționat de o apăsare ușoară, din interior. Este nevoie doar de un gram de voință pentru a ieși din cotidian și a păși pe drumul care duce spre elixirul noutății.

Noutatea este cea care aduce un strop de culoare, datorită căruia vedem lumea înconjurătoare într-o multitudine de nuanțe plăcute ochiului nostru. Este suficient să-i dăm frâu liber imaginației, chiar și în cele mai serioase chestiuni ale vieții, pentru a savura ceva nou, o perspectivă nouă, un nou unghi din care privim o chestiune sau o nouă abordare. Cum ar fi dacă ne-am imagina o chestiune atât de serioasă, precum limba ucraineană, într-un cadru de poveste? Cum ar fi dacă limba ucraineană nu ar fi doar instrumentul prin care comunicăm, ci un personaj real, însuflețit, de care ne putem apropia în altă manieră decât cea obișnuită până acum? Însă principala întrebare care se ridică este: am găsi cuvintele potrivite pentru a personifica limba noastră maternă?

În viața de zi cu zi vedem și credem ceea ce izbește ochiul. Suntem înzestrați cu capacitatea de a recunoaște frumosul, capacitate care trebuie perfecționată constant, în vederea unei aprecieri cât mai bune a esteticului. Fără îndoială, aspectul limbii ucrainene ne atrage atenția într-un mod deosebit de plăcut. Prin înfățișarea sa, limba ucraineană ne transmite faptul că este hotărâtă. Totuși, fermitatea ei

nu trebuie asociată nici pe departe cu rigiditatea, ci, mai degrabă, cu un sentiment de siguranță. Chipul ei este luminos și atrăgător. Poartă mereu zâmbetul ca un accesoriu și reușește cu desăvârșire să oglindească, prin privirea-i limpede, gingășia persoanei lăuntrice.

Personalitatea este cea care-i încununează cu o frumusețe autentică aspectul exterior. Calitățile pe care le-a dobândit sunt numeroase: blândețea, bucuria, sensibilitatea, grija tandră față de cei pe care-i iubește, perseverența și lista poate continua. Auzisem despre limba ucraineană că este foarte cuprinzătoare, în adâncul ființei sale ascunzând un tezaur bogat de cunoștințe, pe care este gata să-l împartă cu cei merituosi. O altă calitate, datorită căreia a câștigat aprecierea multora, este răbdarea. Da, limba ucraineană este foarte răbdătoare. În ciuda trecutului său tumultuos, ea a avut răbdare ca timpul să rezolve marile controverse și să vindece până și cele mai adânci răni. Datorită modului în care a acționat, a câștigat multă admirație și a fost numită înțeleaptă. Pe lângă toate acestea, limba ucraineană se remarcă prin faptul că este foarte prietenoasă. Oricine se poate apropia de ea și îi poate pune întrebări, deoarece este abordabilă, iar brațele ei sunt larg deschise pentru toți cei care doresc să o cunoască.

Este remarcabilă viața culturală pe care o duce limba ucraineană. Dorința de emancipare a însoțit-o de la începutul existenței sale și nu o va părăsi vreodată. Îi place să afle lucruri noi, să-și îmbogățească cunoștințele și să-și descopere talentele ascunse. Este prezentă la lansări de carte, concerte, teatre, opere, expoziții și multe altele. Într-adevăr, dezvoltarea ocupă un loc important în viața ei, iar roadele sunt pe măsură! Faptul că este lăudată în întreaga lume și se află pe buzele a 45 de milioane de oameni constituie o dovadă clară în acest sens.

Să nu uităm că limba ucraineană este foarte talentată! Îi place mult să cânte, iar de-a lungul timpului a compus foarte multe cântece. Ba chiar a ajuns să se spună că nu s-a mai văzut nicăieri altundeva un număr atât de mare de cântece populare: 15,5 mii.

Nu putem omite faptul că limbii ucrainene îi place să călătorească. A străbătut lumea în lung și-n lat, iar, în cele mai multe locuri în care a poposit, a lăsat cel puțin o frântură din frumusețea ei. Astfel, în multe țări ale lumii, puteți găsi persoane încântate de întâlnirea cu ea, care nu conțin decât povestească experiența avută.

Când vine vorba de prieteni, limba ucraineană e de invidiat. Filosofi, dramaturgi, poeți, prozatori, compozitori, pictori, oameni din cele mai nobile domenii și-au dorit și au câștigat prietenia ei. Mulți au rămas profund impresionați de ea, iar unii s-au simțit impulsionați să scrie despre ea. De exemplu, prozatorul Nikolai Gogol a spus: „Te surprinde inestimabila valoare a limbii noastre. Fiecare sunet al ei e un dar, toate sunt bogate, de parcă ar fi niște perle.”, în timp ce scriitorul Oleksandr Oles a afirmat: „Limba noastră vibrează, cântă, farmecă, alină și vrăjește.”, iar pictorul Ilia Repin s-a exprimat astfel: „Conștientizez și simt ce frumoasă și diafană e această limbă.”

Părerile prietenilor ei sunt mai mult decât suficiente, pentru a contura cât mai fidel portretul limbii ucrainene. Trăsătura definitorie a imaginii limbii ucrainene este optimismul. Limba ucraineană este foarte optimistă. Ea a sperat, speră și va spera într-un viitor luminos și pașnic. Fie ca optimismul ei să ne însoțească în toate încăperile prin care vom trece de-a lungul vieții, pentru ca atât cotidianul, cât și lumea imaginarului să fie pline de lumină!

Jessica BILCEC

Caragiale, mereu actual

În seara de 18 septembrie 2024, Uniunea Ucrainenilor din România, Filiala București, condusă de energicul și talentatul prozator, dramaturg, poet, traducător Mihai Hafia Traista ne-a invitat la teatrul „Infinit” din București, în deschiderea stagiunii teatrale 2024-2025, propunându-ne să vedem o adaptare concepută de actorul Eduard Cîrlan, după I. L. Caragiale, intitulată „Căldură mare”.

Dacă în urmă cu un an, stagiunea teatrală fusese deschisă cu piesa „Fântâna în flăcări”, o dramă puternică despre război, în general, un text excelent, mai ales în contextul agresiunii Rusiei împotriva Ucrainei, de această dată ni se propune I. L. Caragiale, iar pe actorul Eduard Cîrlan îl văzusem într-o altă piesă ucraineană, jucată tot în stagiunea trecută, „Peștitul la Honcearivka”, scrisă de Hryhorii Kvitka Osnovianenko, o comedie spumoasă jucată de actori profesioniști de la diverse teatre bucureștene, dar și de un actor amator, Mihai Hafia Traista. Eduard Cîrlan juca în această comedie un rol principal, alături de Raluca Juganaru și Ion Grosu – de la Teatrul Nottara, își demonstra talentul de mare comic, dar să adaptezi pentru scenă I. L. Caragiale este cu totul altceva. Toată viața l-am iubit pe marele nostru dramaturg, chiar și în copilărie când îi ascultam cu nesaț piesele maestrului la teatrul radiofonic, toate în regia regretatului Sică Alexandrescu, în interpretarea unor actori uriași, cu vocile lor inconfundabile: Costache Antoniu, Alexandru Giugaru, Aurel Giurumia, Grigore Vasiliu Birlic, Ion

Lucian, Radu Beligan, Jana Gorea, Vasilica Tastaman. În fine, după o lungă vară fierbinte și aducătoare de secetă, după discuțiile despre războiul de la granița noastră, dar și cel din Orient, atenția ne este captată de alegerile parlamentare și mai ales de cele prezidențiale din România.

Și, uite așa, de câte ori ne vedem cu un amic la o cafea sau la o bere, se face politică de cafea ca pe vremea lui I. L. Caragiale, ca și pe toate canalele de televiziune, unde apare obsesivă întrebare a cetățeanului turmentat din scrisoarea pierdută: „Eu cu cine votez?”. De aceea, așteptam să văd ce vor scoate dintr-o singură schiță de Caragiale, și iată că Eduard Cîrlan a adaptat incendiar momentele și schițele și a realizat un minunat colaj, punând cap la cap fragmente reprezentative și formând astfel un spectacol unitar, demonstrându-ne încă o dată cât de actual este I. L. Caragiale. Cei trei actori: Eduard Cîrlan, Daniel Hara, Andrei Seusan au avut o idee extraordinară, deși păstrează nealterate textele din schițele pe care de nenumărate ori le-am văzut la televizor, în interpretarea unor monștri sacri ai teatrului românesc, de exemplu Dem Rădulescu, Marin Moraru, Ion Lucian, Matei Alexandru, Radu Beligan, purtând lavalierile tipice acelor ani. Actorii din piesa „Căldură mare” sunt în spiritul contemporan, renunțând la o anumită lentoare a personajelor. Se mișcă rapid, vorbesc alert, strigă mult, sunt chiar ușor agresivi, altfel sunt niste bărbați din zilele noastre, care aleargă să prindă o masă în centrul istoric,

unde să bea o bere, două, șapte, nouă, cum spune actorul Hara la începutul spectacolului, să stea la o suetă cu un amic, să facă haz de necazul altuia, să mai încerce o mică intrigă, o mică bărfă, să se grozăvească cu așa-zisele lui calități, să mai pună o proptea pentru un școlar ca în „Lanțul slăbiciunilor” ori pentru o afacere cu statul, de ce nu? Iar noi spectatorii suntem absolut captivați de cei trei actori, râdem cu poftă, chiar dacă pe ici, pe colo ne recunoaștem în vreun personaj sau recunoaștem vreo rudă ori vreun prieten.

Admirabil este momentul cu cetățeanul năuc, care caută Casa pensiilor, tocmai acum, când, după adoptarea noii legi a pensiilor, sute și sute de pensionari se bulucesc pe la ghișee în speranța că le vor fi îndreptate erorile din noile decizii de pensionare, erori reale sau poate imaginare. Spre sfârșitul piesei m-a impresionat la maximum o găselniță regizorală de geniu, doi dintre actori, adică Edi Cîrlan și Daniel Hara, rostesc pe rând același text, fiecare cu timbrul specific vocii sale, dar cu aceeași atitudine – efectul este extraordinar. Spectacolul se încheie cu un scurt monolog, rostit de către actorul Daniel Hara, cel care tot timpul a avut o privire duplicitară, ca și cum ne-ar fi spus: vezi, te recunoști în personajele de pe scenă? Vezi cât de actual este Caragiale? Își scoate melonul și rostește serios un fragment dintr-o scrisoare a lui Caragiale. Spectacolul a fost o minune, un regal și pe lângă aplauzele la scenă deschisă, noi, spectatorii, am mulțumit actorilor cu aclamații și strigăte de „bravo”.

Am ieșit de la spectacol fericiți și înfierbântați. Vă mulțumim, dragi actori, și vă dorim mult succes!

Cecilia MARAN

recenzie

PAGINI DE LITERATURĂ UCRAINEANĂ,

trad. Mihaela Herbil, Cristina Silaghi, Ioan Herbil, Jessica Bilcec,
București, RCR Editorial, 2024, 498 p.

Volumul de față reprezintă o conjugare de eforturi depuse de traducători în triplă dimensiune: oferirea unei antologii-document sub aspect literar și istoriografic; selecția operelor relevante pentru asigurarea coerenței tematice; traducerea și, nu în ultimul rând, șlefuirea materialului pe măsura limbii române. Fiecărui scriitor antologat îi sunt dedicate câte două pagini de sinteză biobibliografică, cu surprinderea liniilor esențiale atât în privința parcursului existențial și profesional, cât și în privința principalelor creații, respectiv a arhitecturii de teme, motive și viziune estetică. Fără doar și poate, această modalitate de prezentare este perfect calibrată ca pondere informativă și evocativă, asigurând un cadru optim de intrare în tărâmul operelor propriu-zise.

În chip fericit, operele alese constituie fie scrieri de debut, fie vârfuri ale creației. Prin selecția operată însă, toate scrierile își dovedesc cu prisosință statutul de capodopere, în special prin faptul că înfățișează tragismul destinului uman, supus unei duble opresiuni: una care ține de exterioritate, exercitată de societate și de forțe potrivnice dezvoltării indivizilor în libertate și bunăstare, respectiv una care emerge din interioritatea individului și este legată, în genere, de ratarea în iubire. Iubirea, stare altminteri sublimă pe pedestalul sentimentelor, este îmbrățișată obsesiv-compulsiv de cel care iubește fără a fi iubit sau, chiar dacă e împărțită, devine, prin forța împrejurărilor, un vector al ratării și o sursă de tribulații, aruncând personajele în abisuri ale deznădejdiei și ale unei sfâșietoare singurătăți. Evenimentele epice sunt modulate și contrapunctate de referințe muzicale, într-o sete de echilibru cu multiple reverberații. Muzicalitatea constituie fibra intimă a scriiturii, alimentând fluxul când patetic-impetuos, de dramatism tangent la paroxistică năzuință, când seren-revelator, al împăcării cu soarta și al deznodământului previzibil.

Prima năvelă, *Fata cazacului*, dezvoltă ideea că, în convergență sau în divergență cu datul obiectiv al sistemului social, omul își alege soarta, iar opțiunea globală atrage consecințe care nu sunt greu de intuit. Provenită dintr-o familie de cazaci, după moartea părinților, eroina refuză pețitorii de același rang social, spre a-și uni destinul cu un iobag, singurul care îi câștigase inima. Privilegiind iubirea pură, alegerea Olesiei își va pune decisiv amprenta asupra noii sale existențe. Percepută ca o veritabilă catastrofă, căsătoria iminentă dintre Olesia și Ivan Zolotarenko va pecetlui destinul protagonistei. Deși mătușa sa, împreună cu înțeleptii satului și cu pețitorii cazaci încearcă din răspuțeri să o convingă de opțiunea contrarie, Olesia face pasul decisiv și se căsătorește cu iubitul iobag. Făcând asta, intră într-un sistem de relații sociale vădit meschin, devenind slugă la o familie de moșieri care acționează ca un implacabil tăvălug peste orice fărâamă de speranță nutrită vreodată de Olesia pentru bunăstarea familiei sale. Soțul va fi nevoit să o părăsească pentru a-l însoți pe stăpân la Moscova și va pieri în pribegie, iar fiii Olesiei vor deveni, la rândul lor, servitori. Eroina se stinge încercând să adune fiilor o brumă de avere, jertfindu-se pe altarul vitregiilor neconsolate. În aceeași notă se desfășoară acțiunea următoarelor trei nuvele, *Odarka*, *Doi fii* și *Leneșă*, făcând din Marko Vovciok (Maria Vilinska) o scriitoare incisivă, puternic angajată social, care luptă, prin forța condeiului, împotriva mecanismului opresiv al așa-ziselor elite ce frâng, în saiaj istoriei, destinele marginalilor cu oarbă și repugnantă nepăsare.

Cu Ivan Franko, pătrundem pe tărâmul psihologiei abisale, intrând în contact cu o scriitură complexă, nutrită sibilinic de analogii și corespondențe cu ritmurile cosmice. *Spre lumină!* debutează printr-un amplu pasaj descriptiv, de factură filosofică, în care mediul oceanic devine oglindă metonimică a societății umane, a modului în care năzuințele spre libertate individuală și dreptate socială rămân ecouri greu perceptibile în tenebrele amorfе ale unei istorii prea grăbite să-și onoreze călăii, nicidecum să scoată la liman, de sub carapacea lor de lut, eroii necunoscuți ai constantei lupte pentru supraviețuire. Singura libertate validă este cea a expierii, scoțând individul nu doar din temnița conveniențelor sociale, ci și din închisoarea propriei minți. Ca sub forța unui magnet, cuvinte, fraze, glume, simple înștiințări se ordonează după legi nescrise, devenind pagini scânteietoare prin forța de evocare a unor personaje și prin caracterul de remarcabilă teatralitate. *Duelul* amplifică tribulațiile războiului, proiectând personajul aparent supraviețuitor într-un și mai aparent absurd duel cu sine, de fapt cu supraconstructul social al unui sine măcinat de îndoieli și de regrete. Aparent, geometriile aleatorii nu facilitează drumul către informația implicită. Împreună însă, în alchimii bine controlate, creează forme recognoscibile. Discursul se articulează ca o incursiune în insolit, iar ființa umană este deconstruită la nivel de prefabricat, ca prototip. Grija pentru detalii încarcă semnificativ lumea narativă, reușind să incite la multiple lecturi.

Nuvelele selectate din creația Olhăi Kobyleanska, adevărate fresce ale sufletului feminin marcat de trezirea spirituală din lanțurile prejudecăților socioprofesionale și din coșmarul unei desconsiderări seculare prin prisma dominației bărbătești, indică o nouă treaptă a scriiturii, în pofida finalului care ghilotinează aspirațiile. Germanii emancipării feminine (*Un om*) sunt urmăriti în toate fazele dezvoltării și, ulterior, ale regresiei, potențând deschiderile vizionare și reierarhizând, paradoxal, limitele angajamentului social. În convergență, temperamentele artistice (*Valse mélancolique*) sunt ridicate la rang de nuclee identitare în jurul cărora gravitează constelații de epoci și idiosincrazii culturale. Ambele nuvele conțin povara iubirii frânte abia la început de zbor, marcând destinul eroinelor cu stigmalul neîmplinirii. Alternativele rămân paliative excesiv stimulate de necesități sociale ori de iluzia regăsirii echilibrului pierdut.

Opera lui Myhailo Koțiubynskyi transpune incandescența lirismului pe portativul viziunii moderniste. *Din adâncuri*, cuprinzând frânturi ale conștiinței creatoare, meditații pe tema orgolioasei solitudini, a deznădejdiei, a iubirii ratate și a jocului subversiv dintre imaginație și realitate, dovedește apetența scriitorului pentru proza psihologică, amplificată în nuvela *Râsul*, ce evocă un episod imaginar din tragica epopee a convulsiilor unei societăți polarizate care aruncă lumini crepusculare din spectrul eternului antagonism stăpâni-slujbași. Aceeași propensiune alimentează schița *Un necunoscut*, al cărei personaj principal, mânat de necesitatea comiterii unui asasinat, filtrează întreaga existență în retortele unui impresionism atroce. Clipele de duiosie sau de îndoială nu fac decât să precipite acțiunea schiței către punctul culminant, într-un torent de senzații și percepții hipertrofiate în matca sensibilității sintetizatoare. Protagonistul, bântuit de refluxul nostalgiei, caută mântuirea

în supremul act sacrificial și autosacrificial, identificându-se, în tribulații lancinante, cu umbra antagonistului. Un sistem difuz de interrelaționări ia astfel naștere, pe măsură ce eroul se erijează în avatar al Providenței și forțează mâna destinului spre inevitabila conjuncție de fapte. Hăituit prin labirintul propriilor himere, eroul anonim mărșăluiește spre neant cu zvâcnetul imposibilului. Realitatea se dovedește a fi, paradoxal, amăgire, aparență, vis. Pe de altă parte, visul nu este tratat drept illogic și iluzoriu, el având statutul realității. Stilistic, raportul dintre realitate și vis este inversat în favoarea celui din urmă. Deși tributară unui realism psihologic deloc edulcorant, construcția literară se face nu din perspectiva realității, ci din cea a interiorității protagonistului, astfel încât realitatea este ordonată de vis și obsesie.

Din bogata operă a scriitoarei Lesea Ukrainka, schița *Sunetul strunelor* și nuvela *Deasupra mării* completează antologia de față, ranforsând arhitectura sa tematică și conferind valențe aproape hieratice muzicalității de ansamblu. Nastea, eroina schiței, se ofilește pe altarul iubirii neîmpărtaşite, iar Alla Myhailivna, coprotagonista nuvelei, se zbate între fiorii unei iubiri imposibile și tentația facilului vindicativ, inițial fără a recunoaște că se află prinsă în pânza de păianjen a propriilor intrigi. Pe fundal, laitmotivul mării își țese propria existență, solemnă și indiferentă la tumultul pasiunilor evanescente. Boala se insinuează ca vector al intuiției moderniste, ca operator de sintaxă culturală ce coagulează sensuri indezirabile pentru stâlpii doctrinari ai unei societăți patriarhale. Spiritul epocii este o marcă revelatoare a crizelor de factură spirituală, iar scriitoarea exploatează sublim melancolia supraconștientului feminin, sub impactul modernității emergente și sub presiunea ideologică exercitată asupra mediilor sociale periferice, în matricea profundă a tragicului remodelat. Maladiile modernității se dezvoltă indisolubil prin meandrele trăirilor sufletești, stimulând purificarea prin virtute.

Vasyl Stefanyk, radical inovator în domeniul nuvelei minimaliste, „cu un conținut dramatic acut, dublat de laconismul exprimării și relevarea plină de măiestrie a complexului trăirilor umane” (am citat din prezentarea biobibliografică), este prezent cu următoarele titluri: *Portretul*, *Singură-singurică*, *La crâșmă*, *Meșterul*, *Vestea*, *Despre băiețelul ucis de primăvară*, *Cuvântul meu*, *Hoțul*, *Frunze de arțar*, *Daune de război*, *Femei nebune* și *Școlarul*. Tendința de sondare a unor psihologii bizare (evidentă, de exemplu, în schița *Hoțul*), viața satului ucrainean, cu tablouri de o cuceritoare destindere sau cu violente înfruntări de caractere incompatibile, modificările de conștiință sub influența evenimentelor sociale, conflictele spontane generate de situații-limită, finețea și ascuțimea analizei dezvăluie o neînbănuț complexitate de simțire. Evenimentele sociale oferă numai un pretext pentru desfășurarea narațiunii, întrucât obiectivul artistului este să înfățișeze o modificare de comportament a individului, o transformare a condiției umane prin eliberarea de sub imperiul instinctualității, cu numeroase opreliști și opintel de înaintare, cu digresiuni care, pe linia organizării discursului narativ, sunt de o importanță covârșitoare, substanța epică fiind deloc incompatibilă cu amânarea soluțiilor. Vasyl Stefanyk se dovedește un scriitor complex, rafinat, o personalitate creatoare structurată de inteligență remarcabilă, umor debordant și apetență spre insolit, spre enigmaticul de factură aluzivă, prilejuind surprinzătoare scăpări paradoxale, care conferă întregii schițelor sale un dinamism perpetuu. Scriitorul oferă un spectacol impresionant al unui univers tensionat, cu un apetit al dialogului extraordinar, cu acorduri modelate permanent, ce provoacă lectorii la un dialog direct cu expresiile revelatoare ale lumii cotidiane, chiar și atunci când mirabilul devine o altă față a obișnuitului.

Drama lui Mykola Kuliș, *Sonata Patetica*, încheie florilegiul atent selecționat de traducători. Pe un spațiu amplu, revoluția și contrarevoluția interferează într-o alegorie socială perfect articulată, dezvăluind rugul pasiunii și al datoriei. Din nou, iubirea, în loc să înalte personajele, devine forța centripetă care le atrage în abisul materiei. Singura șansă la mântuire este eliberarea de tainele erosului, ce revin să învâluie în aceleași iluzorii dovezi de tandrețe cuplul de îndrăgostiți al capodoperei lui M. Kuliș. Adevăratul triumf în fața morții este purificarea sufletească, dincolo de mecanismele de represiune ale diverselor ideologii, care, inevitabil, ajung să altereze conduitele intime colective, declanșând consecințe greu de remediat. Dacă strigătul triumfal al bucuriei de viață, dragostea absolută și misterul năzuinței la o stare de perpetuă fericire sunt înăbușite de catastrofele puterii dezlănțuite, drama evidențiază cartierul general al unor activități clandestine, într-un mediu în care tehnicile de manipulare țintesc memoria, fantezia – ca ultimă redută a libertății individului – și adevărul, confiscând valori și idealuri, dar și pe emisarii, mai mult sau mai puțin ingenui, ai acestora.

Operele selectate constituie veritabile metafore ale condiției umane. Scriitorii pun în dialog incertitudini și căutări cu care cititorii se identifică. Iluzii subminate (a iubirii, a puterii, a existenței înseși) sunt resurse atent exploatate spre a înfățișa chei către artă, învederând forța expresivă prin care literatura transgresează epocile și fixează sensul permanențelor umane. A ne împărtași cu atari viziuni artistice implică interesul pentru scriituri de impresionantă densitate epică, în care eroul central este omul în complexitatea trăirilor sale, cu precădere fibra unui tragism ineluctabil care, într-un mix de tristețe și transistorică angoasă, alimentează liantul întregului material literar antologat. Admirabilă transpunere în română a unor opere literare ucrainene situate la confluența secolelor XIX-XX, cartea de față este un regal editorial pentru cititorii pasionați de creații ce sondează tărâmul abisal al spiritului omenesc.

Cristian PAȘCALĂU

Pavlo PRAVYI

ISTORIA SECRETĂ A UNIUNII SOVIETICE

(Continuare din nr. 65)

Capitolul IV

Lenin în „membrumobil”, apă fierbinte cu pesmeți, mantaua jerpelită și puiul Marengo¹

Dacă pentru proletari bolșevicii n-au reușit să construiască comunismul, pentru ei înșiși chiar au reușit. Cel mai autentic, precum în visurile lui Karl Marx: te duci și iei cât poțtești. Dacă vrei, ia înghețată. Dacă vrei, ia prăjituri. Dacă vrei, ia automobilul direct din garajul țarului, iar dacă vrei haină de blană, ia-o chiar de pe spatele țarului. Totul devenise posibil în țara în care învinsese proletariatul. Dar cu o mică precizare: era posibil nu pentru proletariat, ci pentru conducătorii lui.

Și eu nu glumesc. Acesta este unul dintre marile mituri ale propagandei sovietice: despre extraordinara modestie și ascetism al comisarilor bolșevici. S-au scris gramezi de

cărți despre cum se hrănea Dzerjinski cu o bucată de pâine neagră, bea o ceașcă de apă fierbinte cu o așchie de zahăr²; un film în care îl vedem pe Dzerjinski îmbrăcat într-o manta soldătească ruptă și lihnit de foame; cu pelicula acestui film se poate înconjura Pământul de câteva ori, iar din ziarele în care se scria că Lenin dădea toate alimentele la casele de copii, că Stalin dormea pe un pat cazon ruginit, iar Sverdlov mânca într-o zi doar doi cartofi fierți în coajă și fără sare, se putea face o grămadă mai înaltă decât Everestul.

Dar din acea istorie secretă, pe care comuniștii o ascundeau de popor, vedem că nu e deloc așa. Astăzi, pentru oricine dorește, este accesibil meniul principalului cekist al țării. Și reiese că Feliks Edmundovici Dzerjinski nu mânca numai bucată de pâine neagră, ci masa lui era mult mai diversă și bogată.

„Luni: consommé de vânat, somon proaspăt, conopidă a la „polonese”.

Martți: tocăniță de ciuperci, cotlet de vițel, spanac cu ouă.

Miercuri: piure de sparanghel, friptură de vită, varză de Bruxelles.

Joi: supă boierească, rasol de cegă, legume, mazăre.

Vineri: piure de conopidă, nisetru, bob.

Sâmbătă: supă de cegă, curcan cu mere, vișine și prune, hribi cu smântână.

Duminică: supă de ciuperci prospete, pui Marengo, sparanghel.”

Dumneavoastră ați gustat vreodată pui Marengo, pe care îl inventaseră cândva pentru Napoleon cei mai buni bucătari ai Europei?

În anul 1918, a fost înființată cantina pentru comisarii poporului. Mâncărurile erau servite în porțelanuri de Sévres, furate din palatul țarului. Lenin controla personal aprovizionarea cu alimente. Era obligatoriu ca meniurile să conțină neapărat:

- mai multe feluri de brânzeturi (conducătorului îi plăceau încă din timpul exilului din Elveția);
- delicatese din pește (somon, cegă, nisetru, țipar ș.a.);
- ciuperci marinate și castraveci (conducătorul se obișnuise cu acestea pe când se afla deportat în Siberia).

Pentru amatori s-au găsit vinuri de colecție și coniac. Lui Dzerjinski medicii nu-i recomandau „carnea roșie”, adică vacă și porc, de aceea lui i se gătea vițel nu prea gras, găină, ieruncă, curcan.

În mod deosebit s-au izolat bolșevicii după mutarea la Moscova. Membrii de partid cu cea mai mare autoritate s-au instalat la Kremlin, în luxoasele palate ale țarilor, în spatele zidului protector, sub numeroasa pază a chinezilor, letonilor și a unui întreg regiment de mitraliori. Ca proletariatul să nu ajungă la ei cu cereri și nici măcar cu reclamații.

Cu cine să începem? Hai să începem cu Lenin. Deci, „conducătorul proletariatului mondial” locuia la Kremlin, la etajul doi³ al corpului nr. 1 într-un „modest” apartament de patru camere. Patru camere pentru trei persoane (inclusiv, sora Maria), dar fiecare cameră era cât un apartament de tip „hrușciovist” – așa că era destul de bine. Însă aceasta era, să zic așa, locuința de serviciu – ca să-i fie la îndemână, când întârzie la serviciu. Locuința de bază era conacul „Gorki”, care se afla la aproximativ 10 kilometri de actuala centură a Moscovei.

Conducătorul proletarilor amărâți și flămânzi ar fi putut locui în condiții mai modeste. Dar a ales luxosul domeniu, care aparținuse văduvei unuia dintre cei mai bogați fabricanți din Rusia – Sava Morozov. Același care finanțase partidul bolșevicilor cu zeci de mii de ruble; pe acești bani, Lenin și acoliții lui au dus o viață dulce în insulele italiene și în stațiunile elvețiene. Același pe care, mai târziu, l-a ucis chilerul angajat al bolșevicilor Leonid Krasin pentru polița de asigurare a unei revoluționare, poliță în valoare de o sută de mii de ruble. Pe această văduvă, ca pe un câine bătrân, a dat-o Lenin afară, ca mulțumire pentru toate serviciile aduse de soțul ei.

Sala de mese din palatul lui Staheev, unde Dzerjinski savura pui Marengo în timp ce subalternii săi răspândeau zvonuri despre cât de groaznic suferă de foame șleahta bolșevică.

Domeniul „Gorki” era de un lux extraordinar. Cu bibliotecă, sală de cinema, livadă de iarnă, orangerie, cu o mulțime de servitori și treizeci de paznici. Reamintesc: asta în afara luxosului apartament de la Kremlin.

Numai livada și grădina aveau o suprafață de peste 5 hectare. În livadă, sub atenta supraveghere a pazei, lucra o întragă brigadă de pomicultori; erau aproape 500 de meri, 300 de vișini; în sere speciale erau 150 de tufe de coacăz negru și 60 de tufe de coacăz roșu, 24 de rânduri de zmeură, 26 de rânduri de căpșuni... Grădina avea aproape 3,5 de deseatine. Deseatina e ceva mai mare decât un hectar. Vă puteți imagina o grădină de aproape patru hectare?

În anul 1918 (adică în anul când s-au stabilit aici soții Ulianov), în grădină au fost plantate 5.000 de tufe de roșii, varza ocupa o jumătate de hectar, încă aproape un hectar era ocupat cu castraveți, morcov, conopidă, ceapă. În gospodărie existau și 300 de rame

de răsadniță – asta ca și iarna neprețuitul organism al conducătorului să primească cu regularitate diverse vitamine.

Iar nouă ne-au împuiat capul cu ceai de morcov și pesmeți.

Automobilele personale ale activiștilor de partid sovietici au fost poreclite de popor „membrumobile”. Și Lenin a ales un „membrumobil” personal, dar nu unul oarecare. Era un foarte scump „Delanay Billville”, care aparținuse înainte chiar țarului Nicolae al II-lea.

Dar nu era unicul automobil al conducătorului. Mai avea un superluxos „Turket Mery-28”, fabricat în anul 1915. Nu era pentru orice buzunar, ci doar pentru cei mai bogați oameni din lume. De la cine fusese confiscat – istoria tace.

Un celebru automobil de curse fusese „Rolls Royce 40/50 Silver Ghost”, care mai înainte aparținuse unuia dintre cei mai bogați oameni din Europa – Pavel Riabușinski. Conducătorului îi plăcea să meargă cu mașina asta și „să-l bată vântul din față”. Dar să nu fie el la volan – pentru asta erau aleși cei mai bine verificați maștri ai volanului.

Mai avea conducătorul proletariatului mondial încă trei automobile pentru nevoile zilnice, pentru serviciu și pentru plimbările în afara orașului. Ceva mai târziu, pentru Ilici a fost adus chiar din centrul imperialismului mondial de atunci, adică din Anglia, un Rolls Royce Silver Ghost blindat, care, pentru acele vremuri, a costat fantastica sumă de 3.000 de lire sterline. Suma reprezenta echivalentul salariului pe doisprezece ani a unui decan de la universitatea londoneză.

La începutul anului 1921, s-a comandat pentru Lenin un „Rolls Royce Siver Ghost Continental”. La Uzina Putilov, pe banii statului, a fost transformat într-o sanie cu semișenile, cu care Ilici „tăia” câmpiile din preajmă, relaxându-se după grele cugetări privind viitorul proletariatului și egalitatea între oameni.

Soția lui Lenin, Nadia Konstantinovna Krupskaja, cum e și normal, avea și ea automobilul ei. Și tot nu o mașină de cusut Singer pe roți, ci un puternic Rolls Royce de elită, cu habitatul încălzit. Și acesta aparținuse mai înainte familiei țarului.

(Va urma)

Traducere din limba ucraineană și note
de Corneliu IROD

¹ Este un preparat din pui, gătit pentru Napoleon de bucătarul său Dundand după bătălia de la Marengo, oraș din sudul Italiei. Cu alte cuvinte, este un meniu regesc. (C. Ir.)

² Un obicei al rușilor: a bea ceaiul neîndulcit, dar în același timp ținând în gură o bucată de zahăr, de dorit, candel; acest mod de a bea ceaiul rușii îl numesc *с прикусой* = cu îmbucătură. (C. Ir.)

³ În original, etajul trei. Dar în Rusia, deci și în URSS, dar și în alte țări, numerotarea etajelor începe cu parterul, considerat etajul întâi. (C. Ir.)

Mihai Hafia TRAISTA

DIN ISTORIA LITERATURII UCRAINE DIN ROMÂNIA ~ PERIODA INTERBELICĂ ~

DENYS ONEȘCIUC

Denys Oneșciuc este încă unul dintre scriitorii care au fost nevoiți să-și părăsească locurile natale și să se stabilească în România, ajutând la dezvoltarea literaturii ucrainene din România. S-a născut în data de 20 ianuarie 1901 în satul Doroșivți, județul Zastavna (Ucraina), în familia unui preot. A terminat școala primară din localitatea Klivodyn, școala gimnazială din localitatea Kițman și a absolvit Institutul de Educație Fizică și Sport din București.

A luat parte la prima demonstrație ucraineană din timpul ocupației ruse de la Kițman, organizată de clubul militar ucrainean la 1 mai 1917.

S-a alăturat unității de voluntari ucraineni care, sub comanda lui O. Kantemir, a participat la dezarmarea jandarmeriei și a militarilor fostei armate austriece la Kițman. La mijlocul lunii noiembrie 1918, împreună cu restul voluntarilor din Kițman, a trecut prin Orșivți spre Syniatyn, unde s-a înrolat în rândurile Armatei Ucrainene Galițiene (Українські Січові Стрільці). A luptat în Regimentul I sub comanda lui Stanislavov (aprilie 1919), mai târziu, împreună cu fratele său Z. Onyșciuk, în Regimentul 2 de artilerie al Brigăzii Kolomyia II a Armatei Ucrainene Galițiene din regiunea Herson, ca subofiter de aprovizionare (iarna 1919/1920) și în Divizia a II-a de artilerie grea a Brigăzii a III-a, ca telefonist.

Între decembrie 1919 – ianuarie 1920, s-a îmbolnăvit de tifos și de trei ori de tifos recidivant, în satul Myhailivka lângă Vynnyția. A fost tratat la spitalul Armatei Ucrainene Galițiene din Tyvriv.

În ianuarie 1920, s-a retras cu Regimentul 2 de artilerie la sud, de-a lungul părții drepte a căii ferate Jmerynka-Odesa. În satul Flora, la 20 ianuarie 1920, regimentul a fost înconjurat de partizani roșii, împreună cu comandamentul și convoiul Brigăzii a II-a a Armatei Ucrainene Galițiene. Au reușit să iasă din încercuire în orașul Okna (renunțând la tunuri și la toate bunurile) și au mers spre sud-est prin Zaharivka, Pavlivka, Kasel, Hlikstal, Neudorf.

De mic, Denys Onyșciuk a participat activ la viața culturală și educațională a regiunii: între 1921-1923, a jucat la teatrul ucrainean din Cernăuți, a fost membru al societății studențești «Січ» (Sicea), al societății ucrainene «Буковинський Кобзар» (Cobzarul bucovinean) și al societății culturale și sportive „Bukovyna” din București.

În vara anului 1922, Denys Onyșciuk și-a primit diploma de liceu și a intrat la Facultatea de Matematică a Universității din Cernăuți. Dar, din păcate, soarta a decis altfel. În anul următor, în 1923, a devenit student al unei alte instituții de învățământ – Institutul de Educație Fizică București, după absolvirea căruia, în 1927, a predat la Fălticeni, Bălți, Roman și Hotin, unde a vrut

să se stabilească definitiv și unde s-a căsătorit cu profesoara de istorie și geografie Oleksandra Pavliuk. Tot aici a vrut să-și ridice o casă. Însă ultima perioadă a activității sale didactice a fost la Liceul Ucrainean din orașul Sighetu Marmăției.

După pensionare, s-a stabilit în Gura Humorului, județul Suceava.

La Liceul Ucrainean din Sighetu Marmăției, Denys Onyșciuk a organizat un cerc literar și, în calitate de conducător al cercului literar, și-a extins semnificativ propria activitate literară: a contribuit la întocmirea de almanahuri literare și a unui dicționar ucrainean-român și româno-ucrainean, a scris articole pentru ziarul ucrainean din România, a pregătit pentru tipar manuale școlare în limba ucraineană etc.

Deseori, Denys Onyșciuk semna cu pseudonimele Panas Kușcenko și Stețiko. A debutat și a publicat creații satirice și literar umoriste în publicația cernăuțeană «Щипавка» (Urechelnița).

A colaborat cu publicațiile «Рідний край» (Plaiul natal), «Будяк» (Spinul), «Самостійна Думка» (Gândul independent), «Час» (Timpul), «Рада» (Consiliul), «Українська ластівка» (Rândunica ucraineană) și cu publicația ucraineană care apărea la București „Hei rup”.

A tradus în limba română poezii scrise de Taras Șevcenko și Ivan Franko. De asemenea, a tradus în limba ucraineană din creațiile lui George Coșbuc, Ion Luca Caragiale, George Topârceanu, Tudor Arghezi și, bineînțeles, Mihai Eminescu.

O perioadă s-a dedicat culegerii de folclor din nordul Moldovei, o parte din materialele culese apărând în volumul «Народ скаже як зав'яже» (Proverbe ucrainene), Editura Kriterion, București, 1976.

A colaborat cu secția ucraineană a Editurii Pedagogice, fiind coautor al manualelor de limbă ucraineană și al dicționarilor (ucrainean-român și român-ucrainean).

În anul 1965, apare singurul său volum tipărit în timpul vieții, «Полин і мед» (Pelinul și mierea), Editura pentru Literatură, București, 1965.

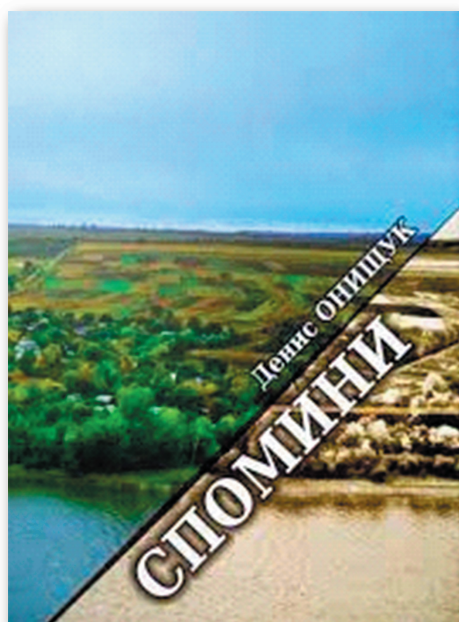
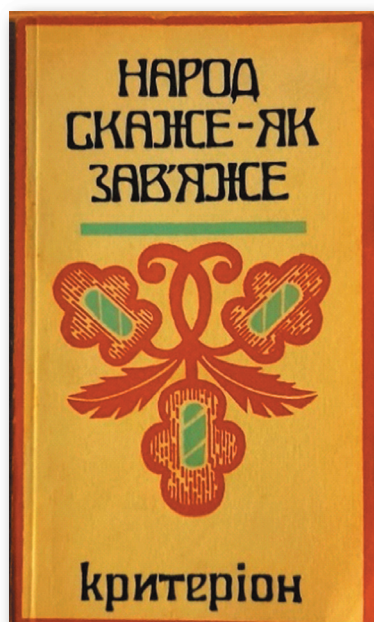
În anul 2008, apare povestea biografică, «На шляху життя» (Pe drumul vieții), Cernăuți, colecția „Cărțile secolului XXI”.

În anul 2013, apare volumul «Спомини» (Amintiri), Editura Bukrek Cernăuți.

Denys Onyșciuk a trecut în eternitate în ziua de 9 mai 1975 și a fost înmormântat în localitatea Gura Humorului.

În ziua de 19 ianuarie 2011, la școala din Klivodyn, a fost dezvelită o placă memorială cu chipul scriitorului în basorelief.

Fiul scriitorului, Iarema Onyșciuk, inginer silvic, acum pensionar, este pasionat de fotografie și scrie articole pentru publicațiile Uniunii Ucrainenilor din România.

Pentru aproape toți oamenii, amintirile din copilărie sunt frumoase. Cel puțin așa am înțeles din povestirile persoanelor pe care le-am cunoscut. Însă amintirile mele din copilărie sunt amare. Cu două excepții: dragostea bunicii mele la care locuiam (mama mamei mele; ea mă crescuse de când eram mică și până în clasa a doua primară); altă amintire frumoasă: în fiecare an, eram lăudată, pentru că eram premiantă. Ba din clasa a cincea am fost aleasă comandant de detașament de pionieri. Dar mă lăudau nu părinții, ci eram lăudată doar la școală și de bunica. Tata locuia cu noua lui soție în centrul orașului, într-o casă frumoasă, o vilă; el îmi promitea mereu că, dacă voi fi premiantă, îmi va lua cercei de aur sau îmi va dăruia vioara care atârna într-o cameră și la care nu cânta nimeni; cică era o vioară foarte valoroasă. Nu s-a ținut de cuvânt. Când am luat premiul întâi, am venit și i-am arătat tatei coroană și diploma, dar mi-a fost rușine să-i amintesc de promisiune. Toată viața mi-a fost rușine să cer, să reproșez sau să critic. Degeaba îmi dădeam seama că nu întotdeauna e bine să te rușinezi să spui ce ai pe suflet.

Bunica mă luase la ea, când aveam trei ani, pentru că mama mă bătea tot timpul și mă bătea degeaba – eu eram cuminte, nu plângeam, nu făceam pozne, dar din păcate, la chip semănăm cu tata... Cred că asta nu suferea mama și voia să scape de mine cu orice preț. Îmi dădeam seama că mama mă urăște, mă lua de mână, mă obliga să cobor cu ea în beci și-mi dădea cu forța să beau vin, iar într-o zi a luat toporul și m-a amenințat că-mi taie mâinile; chiar îmi pusese mâinile pe butucul de spart lemne și țipa că mi le taie – mă speria astfel, ca nu cumva să-i spun tatei ce am văzut și cine venea la noi, când nu era el acasă (tata era revizor și era plecat „pe teren” mai mereu). Atunci m-a luat bunica și am stat la ea până am terminat clasa a doua, ocrotită de grija și dragostea ei. Casa bunicilor nu era mare: două camere, bucătărie, câteva acareturi și closetul din fundul curții; dar deși nici curtea nu era prea mare, în ea mai erau un zarzăr și doi pruni. Aici eram fericită. Din sărăcia ei (doar bunicul avea pensie de funcționar la poștă, dar pensia era mică, iar bunicul foarte bolnav), bunica avea grijă să mănânc bine și sănătos și pe deasupra mă învăța lucruri frumoase: să vorbesc cuviincios, să fiu ascultătoare, să nu mint, să fiu cuminte, să dau bună-ziua domnilor, iar doamnelor să le spun sărut mână. Când aveam șase ani, bunica mă trimitea la măcelărie să cumpăr două vrăbioare (ce mult m-au îndrăgit cei doi măcelari! De cum mă vedeau, unul zicea: „Pregătește repede două vrăbioare bune de vită, că vine fetița cea frumoasă!”). Vrăbioarele mi le pregătea bunica de fiecare dată la fel: le pune pe cleștele de la sobă și le frigea pe jărat. Tot pe mine mă trimitea bunica la prăvălia domnului Wolf să cumpăr o scrumbie. „Să-i spui să fie cu icre”, – mă sfătuia bunica. Și domnul Wolf mă întâmpina zâmbind: „Știu: a zis bunica să-ți dau o scrumbie cu icre...”. Băga imediat mâna în butoi și tot mormăia: „Asta nu, asta nu... Asta-i cu icre!”. Eu mă miram: oare de unde știe domnul Wolf care scrumbie are icre și care nu? Și scrumbia aleasă avea întotdeauna icre, iar bunica mă învăța să le prepar. Mai avea bunica două găini – Miți și Piți. Eu le iubeam pe amândouă, dar ouăle lor nu-mi plăceau, iar bunica insista să mănânc ouă, că sunt bune pentru copii. (Bunica era foarte deșteaptă, deși avea doar patru clase primare, și nu mi-e rușine s-o spun.) Dacă vedea că nu vreau să mănânc ou, bunica a găsit o șmecherie: din când în când, spărgea un ou în farfuria mea cu ciorbă, „dregea” astfel ciorba și numai așa acceptam să mănânc ouă.

În fiecare duminică și de sărbători, mergeam cu bunica la biserică. Mai mereu la altă biserică – orașul nostru este mare și are multe biserici, dar nu spun numele orașului, ca să nu-l fac de râs cu așa părinți, cum erau ai mei... Dar câteodată bunica îmi spunea: „Hai la părintele Petrescu, că parohia lui, săracul, e mică și vine puțină lume la biserică.”

Deși mi-e rușine, dar despre bunica trebuie să mai spun ceva. Bunica avea opt copii, cinci fete și trei băieți. Cu excepția celui mare, a lui Ilie, care era bolnav de cap, ceilalți aveau o situație bună: două fete erau învățătoare, una era contabilă, adică mama, una era preoteasă, dar și ea tot învățătoare, iar una ținea cârciumă și avea gospodărie îndestulată. Un băiat era negustor, iar celălalt, un renumit cofetar. Și cu toate acestea – într-un oraș atât de mare, cum e al nostru, și cu copii bine situați –, casa bunicilor nu avea curent electric și nici apă curentă; ne chinuam, chiorându-ne la lampa cu petrol – bunica să coasă ceva, iar eu să-mi fac lecțiile. Apa o aduceam eu de la cișmeaua de la capătul străzii, dar numai câte o jumătate de căldare, pentru că nu aveam putere pentru una plină. Bunicul era bolnav și neputincios. Iar dintre atâtea copii, nu se găsea unul să-i tragă curent electric și țeavă de apă, dacă nu în casă, măcar în curte? Că doar nu era cine știe ce cheltuială. Și, la urma urmei, puneau mână de la mână toți copiii lor și puteau să ușureze viața părinților, dar...

Când am ajuns în clasa a doua, bunica s-a îmbolnăvit și a fost operată. Tot atunci, părinții mei s-au despărțit. Țin minte că am fost dusă la tribunal. Stăteam în picioare între mama și tata în fața unei doamne foarte încruntate, care m-a întrebat răstit: cu cine vreau să rămân – cu mama sau cu tata? Nu știam ce să zic. Am vrut s-o țin pe mama de mână, dar ea mi-a îmbrâncit mâna. Atunci am zis că vreau să rămân cu tata, pentru că el m-a lăsat să-l țin de mână.

Dar degeaba. Tata s-a recăsătorit, mama nu mă primea (probabil că o încurcam în libertatea ei...), iar bunica, cum ziceam, s-a îmbolnăvit, a fost operată și nu mai putea să aibă grijă și de mine, și de bunicul bolnav, așa că am fost „expediată” de mama la Sibiu la tanti Vica, sora ei. Tanti Vica, adică Zenovia Solcanu, era în Sibiu o respectată învățătoare. Aici am făcut clasele a treia și a patra, iar învățătoare mi-a fost chiar tanti Vica. Tanti Vica și soțul ei, nenea Milea, locuiau într-o singură cameră în casa naționalizată a domnului Tomann. Și domnul Tomann cu doamna Else, soția dumnealui, locuiau tot într-o cameră în

fosta lor casă, că în celelalte erau alți chiriași: doamna moașă Ioana cu soțul ei (am uitat cum îl chema) și domnul inspector Pătru Vidrighin (nu știu ce inspector era, pare-mi-se la fisc, dar am aflat ceea ce știa atunci toată lumea, și anume, că domnul inspector era amantul doamnei moașe). În cea mai mică încăpere locuia o unguroaică tânără, activistă UFDR¹, și care venea rar să doarmă acasă. Cel mai cumsecade dintre toți, chiar mai cumsecade decât tanti Vica și nenea Milea, era domnul Tomann. El fusese directorul fabricii de dulciuri „Lica”, iar acuma era pensionar. Nu avea copii. De fapt, nimeni din acea casă nu avea, eu eram singurul copil. Domnul Tomann m-a îndrăgit foarte mult și după-amiezele, după ce mă întorceam de la școală și-mi făceam lecțiile, domnul Tomann mă lua de mână și urcam amândoi în pod, unde erau niște mobile vechi și o mulțime de cărți, cele mai multe în limba germană, pentru că domnul Tomann se născuse în Austria, iar doamna Else era sâsoaică dintr-un sat de lângă Sibiu. Ne așezam pe câte un scaun și domnul Tomann îmi citea din tot felul de cărți, adică îmi traducea, că din cele românești mă pune pe mine să citesc, apoi îmi povestea despre locurile pe unde călătorise în tinerețe și despre oamenii pe care-i cunoscuse. Când coboram din pod după două-trei ore, doamna Else era și mai încruntată – nu știu de ce nu mă putea suferi, dar nici eu pe ea... Trebuie să recunosc că plăcerea de a citi cărți mi-a stârnit-o domnul Tomann și nu tanti Vica și nici altă învățătoare sau profesor, cum ar fi fost normal. Dar domnul Tomann a mai făcut ceva extraordinar pentru mine. Eu nu am avut niciodată pom de Crăciun. Iar în iarna, când eram în clasa a

treia, într-o seară, când afară ninge liniștit, dumnealui m-a luat pe mine și pe Pufi (Pufi era un câțel clăpăug și tare jucăuș, tovarășul meu de joacă), a pus într-o sacoșă o toporișcă și a zis că ieșim la plimbare. Și unde credeți că ne-am dus? Direct în cimitir. Domnul Tomann a tăiat un brăduț mic de pe aleea de lângă gard și am plecat acasă. Pe drum, domnul Tomann mi-a spus: „Am furat acest brăduț, pentru că nu există nicăieri de vânzare, și a trebuit să-l furăm, ca să-l împodobim împreună...”. Pentru mine a fost o bucurie de nedescris! Dar doamna Else, și mai încruntată ca de obicei, i-a spus domnului Tomann câteva vorbe în germană. Nu știu germana, dar din ton am înțeles că nu erau vorbe frumoase. Dar nouă nu prea ne-a păsat – am continuat să împodobim brăduțul cu hârtie creponată de diferite culori și cu nuci învelite în staniol. Nu vă mai spun ce mândru arăta brăduțul la urmă.

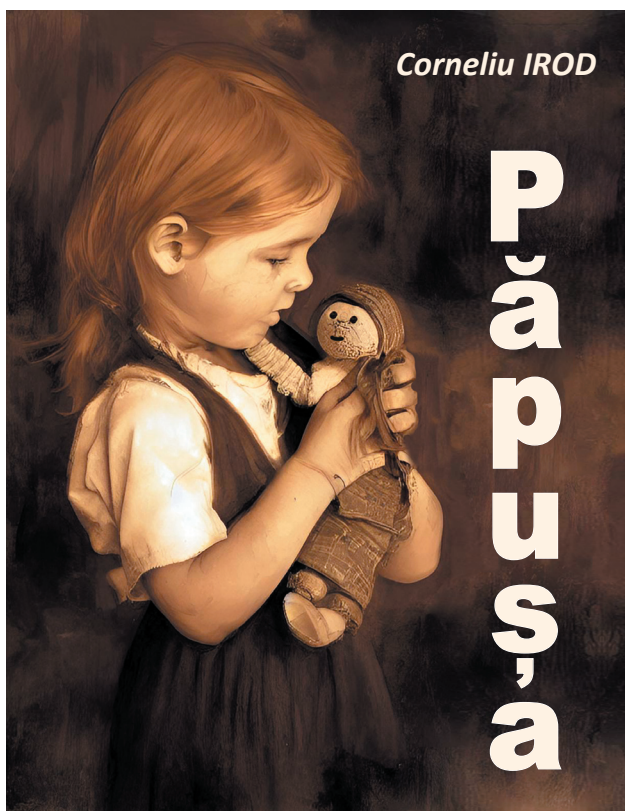
Când eram de-acum în clasa a patra, ba chiar spre sfârșitul ei – deduc asta, pentru că era primăvară –, a venit tata la Sibiu. Zicea că face un curs de perfecționare de câteva luni. Și culmea! Mi-a adus o păpușă, o păpușă extraordinar de frumoasă. M-am mirat foarte tare, pentru că până atunci tata nu-mi făcuse niciun cadou. Și dintr-odată – o păpușă atât de minunată! Atunci nu mi-am dat seama, dar mai târziu am înțeles că nu mi-a luat acea păpușă de dragul meu, ci de ochii lumii, adică să nu zică tanti Vica și nenea Milea că a venit cu mâna goală.

Tot în acea primăvară, nenea Milea a fost arestat și condamnat la cinci ani de închisoare, pentru că ar fi vorbit ceva împotriva partidului. Ce-i drept, nenea Milea era cam bețiv, dar când se îmbăta, era vesel, cânta tot timpul și nu cred că-i ardea să facă politică la cârciumă. Am ghicit. S-a aflat peste mulți ani că-l reclamase un cumnat (soțul surorii mătușii Vica, adică altă mătușă de-a mea), pe seama căruia nenea Milea mai glumea: pe o stradă liniștită din cartierul bucureștean Giulești, cumnatul, care făcea pe comunistul convins și înfocat, avea vreo douăzeci de stupi de albine. Iar nenea Milea n-are de lucru și-i zice odată: „Ce comunist ești tu, dacă exploatezi muștele astea?...”. Ăla n-a gustat gluma și l-a turnat pe nenea Milea unde trebuie, că, pe vremea când era jandarm în Basarabia, ar fi arestat niște comuniști. Minciuni. Dar, în urma acestei pârre mincinoase, nenea Milea a făcut pușcărie, de unde i s-a tras și moartea.

După arestarea lui nenea Milea, tanti Vica era îngrijorată de soarta ei, adică se temea să nu fie dată afară din serviciu. N-a fost dată afară. Probabil, pentru că era considerată una dintre cele mai bune învățătoare din Sibiu. Dar ea trebuia să meargă des la Cluj, la închisoare, să-i ducă lui nenea Milea pachete cu mâncare și medicamente, așa că nu mai avea nevoie să mai aibă și grija mea. I-a scris mamei să vină să mă ia. Dar mama nu a venit și am fost urcată în tren și trimisă acasă. Nu conta că aveam doar unsprezece ani, că aveam de făcut un drum atât de lung singură, că trebuia să schimb trenul la Ploiești... Până la urmă, am ajuns cu bine. Dar mama nu s-a bucurat deloc de venirea mea. Când am încercat s-o sărut, că n-o văzusem de peste doi ani, ea m-a îmbrâncit și m-a repezit aproape cu scârbă: „Pleacă de-aici, prefăcut!” Nici la tata nu mă puteam duce, că și nevasta lui era o scorpie, așa că, neavând încotro, m-a luat mama la ea. Când a văzut că am o păpușă atât de frumoasă, mi-a smuls-o din mână: „Ție nu-ți trebuie așa ceva!”. A doua zi a dat-o unui copil din vecini, iar pe mine m-a dus la bunica. Săraca bunica! Am văzut cât de mult s-a bucurat că m-am întors. Numai ea s-a bucurat.

Într-o zi, bunica a scos din ladă niște cârpe, ne-am așezat amândouă pe pat și ne-am apucat să facem o păpușă (îi povestisem bunicii ce am pățit cu păpușa primită de la tata). Din acele cârpe, ieșise o păpușă cam urâtică, dar îmi plăcea de ea.

Peste câteva zile, bunica m-a trimis la prăvălia domnului Goldhammer, care se afla pe strada alăturată, să cumpăr o papiotă de ață albă și doi nasturi de sidef pentru pijamaua bunicului (el îi tot rupea și nu se știe unde-i pierdea). Pe tejgheaua de la prăvălie era o cutie cu nasturi mărunți de toate culorile și, în timp ce domnul Goldhammer a deschis un sertar să ia papiota, eu am ales din cutia de pe tejghea trei nasturi – unul roșu, unul mov și unul verde. Mă gândeam să-i cos pe pieptul păpușii de cârpă, ca s-o fac mai frumoasă. Domnul Goldhammer m-a văzut ce fac, dar n-a spus nimic, mi-a dat papiota și nasturii de sidef, iar eu am plecat. Când a văzut bunica nasturii colorați, m-a întrebat de unde-i

¹ UFDR – Uniunea Femeilor Democrate din România. (C. Ir.).

am, iar eu i-am spus că i-am luat din cutia de pe teigheaua domnului Goldhammer. „Vai de mine! – a spus bunica, dar nu a țipat, ci vorbea doar foarte serios. – Înseamnă că ai furat. Du-i înapoi la prăvălie și cere-i iertare domnului Goldhammer.” M-am dus și i-am spus domnului Goldhammer: „V-am adus nasturii înapoi... Îi luasem pentru păpușa mea, dar bunica a zis că asta înseamnă că am furat și să vă cer iertare.”. Domnul Golhammer a zâmbit: „Nu-i nimic, fetițo. Păstrează nasturii și mai alege-ți de aici câțiva pentru păpușă. Să-i spui bunicii că eu ți-am dat nasturii. Și să-i mai spui să fie liniștită, că tu n-ai să ajungi hoată niciodată.”.

ISTORIA DIASPOREI UCRAINENE

Ne propunem, pe parcursul câtorva numere ale revistei „Eouri ucrainene”, să prezentăm o scurtă istorie a diasporei ucrainene, evidențiind informații legate de formarea acesteia în diferite colțuri ale lumii, de evoluție de-a lungul timpului și de existență în contemporaneitate.

Utilizat, inițial, pentru a desemna „totalitatea comunităților evreiești dispersate ca urmare a distrugerii Ierusalimului și alungării populației de către Nabucodonosor II, regele Babilonului”, termenul **diasporă**, de origine greacă, denumește azi, prin extensiune, un „grup etnic aflat în afara granițelor țării de origine” (<https://dexonline.ro/diaspora>).

Încercarea de a cunoaște elemente legate de diasporă, în general, reprezintă nu doar o formă de manifestare a respectului față de membrii familiei sau față de conaționalii care trăiesc dincolo de granițe, ci și o posibilitate de largire a orizontului de cunoaștere, de intrare în contact cu noi culturi și tradiții din diferite țări.

Sintagma „diaspora ucraineană” este recunoscută în lume și se referă la ucrainenii care trăiesc dincolo de granițele statale ale Ucrainei, iar cauzele care au determinat, de-a lungul timpului, formarea diasporei ucrainene au avut la bază *relocarea voluntară, evacuarea forțată sau factori economici și geografici*, precum inundațiile și seceta.

Analizând diaspora ucraineană modernă, putem distinge patru valuri principale de emigrație din Ucraina:

- Primul val (sfârșitul secolului al XIX-lea – începutul Primului Război Mondial) este asociat cu lipsa banilor.
- Al doilea val (perioada interbelică) a fost cauzat de probleme social-economice și politice.
- Al treilea val (Al Doilea Război Mondial și perioada postbelică) a fost determinat, în principal, de acutizarea problemelor politice.
- Al patrulea val (sfârșitul secolului al XX-lea) a fost provocat mai ales de circumstanțe social-economice.

La această clasificare se poate adăuga, în opinia noastră, un al cincilea val de emigrație, început în februarie 2022, după invazia pe scară largă a Ucrainei de către Federația Rusă, iar datele legate de amploarea acestui fenomen vor fi cunoscute, probabil, abia după încheierea conflictului. Din datele furnizate până în acest moment, se știe că jumătate din totalul de ucrainenii plecați în străinătate în urma acestui conflict sunt copii, iar, în ceea ce privește adulții, aproximativ 84% dintre aceștia sunt femei (<https://svitua.org/2023/06/05/ukrayinska-diaspora-yak-suchasnyj-globalnyj-fenomen>).

În privința direcțiilor de deplasare, la sfârșitul sec. al XIX-lea și începutul sec. al XX-lea, ucrainenii emigrează îndeosebi în America de Nord (SUA și Canada), în America de Sud, în țările din Europa de sud-vest și în regiunile estice ale Imperiului Rus.

Procesul emigrației peste ocean începe în 1877 și este orientat spre SUA, în vederea căutării unor locuri de muncă în industrie și în domeniul construcțiilor. Începând cu anul 1890, ucrainenii încep să emigreze în Canada, Brazilia și Argentina. Se consideră că, până la Primul Război Mondial, au emigrat în aceste patru țări aproximativ 500.000 de ucrainenii.

După Revoluția din 1917, spectrul direcțiilor de emigrare se extinde în țări din America de Nord, Europa de Vest, diferite zone din fosta URSS, țări din Asia, Africa, America de Sud, Australia. Primul Război Mondial provoacă și primul val de emigrație ucraineană determinată de cauze politice, ucrainenii îndreptându-se acum mai ales spre Europa Centrală și de Vest. În anul 1931, datele oficiale referitoare la numărul celor care alcătuiau diaspora ucraineană, cu excepția ucrainenilor care emigraseră în URSS, indicau aproximativ două milioane de ucrainenii.

Conform datelor furnizate la Congresul Mondial al Ucrainenilor din 2020 (https://vue.gov.ua/Українська_діаспора), dincolo de granițele Ucrainei trăiesc între 12 și 20 de milioane de ucrainenii, fiind răspândiți în 64 de țări ale lumii. La acea dată, cea mai mare diasporă era considerată diaspora ucraineană de est, care includea aproximativ 6,3 milioane de ucrainenii care trăiau în Federația Rusă, Kazahstan, Republica Moldova, Belarus etc.

Un număr important de etnici ucrainenii trăiesc în țările din Occident: în Europa Centrală și de Vest (Franța, Marea Britanie, Germania, Cehia, Italia, Spania, Portugalia etc), în SUA (aproximativ 2 milioane de ucrainenii), în Canada (aproximativ 800.000 de ucrainenii), în Brazilia, Argentina, Australia.

Comunitățile ucrainene care trăiesc pe teritoriile statelor învecinate cu Ucraina, cum ar fi România, Ungaria, Slovacia, Polonia nu reprezintă rezultatul proceselor de migrație, ci sunt parte a populației autohtone din regiunile de graniță cu populație mixtă.

Nici în continuare viața mea nu a fost mai puțin amară. Dar am răzbit și am ajuns ceea ce sunt, pentru că m-a ocrotit Dumnezeu și, în momente foarte grele, mi-a trimis oameni cu suflet bun, care m-au ajutat.

Dar de dorul părinților am tânjit toată viața. Și să vă mai spun ceva: eu i-am iubit și pe tata, și pe mama. Să nu râdeți – mă duceam la școală cu fotografia lor în ghiozdan... Chiar dacă ei nu au dorit să mă aibă alături.

Iar acum, după atâția ani, tot îmi mai plac păpușile, așa cum mi-au plăcut mereu, dar nu cele de fabrică, ci cele de cârpă, așa cum era păpușa pe care o făcusem împreună cu bunica...

Conform datelor recensământului din anul 2011, în Slovacia trăiau aproximativ 7000 de ucrainenii și 33.000 care s-au declarat rușini. În Polonia, conform aceluiași date, trăiau 51.000 de ucrainenii, iar în Ungaria 5600 de ucrainenii. În România s-au declarat de naționalitate ucraineană aproximativ 51.000 de persoane, majoritatea acestora trăind în județele Maramureș (cea mai mare comunitate ucraineană), Suceava, Timiș, Caraș-Severin.

Informații interesante în legătură cu acest subiect găsim în articolul Tetianei Bevez „Часна українська діаспора: проблеми і перспективи”, în care autoarea remarcă faptul că diaspora ucraineană de vest și-a dezvoltat, în țările de adopție, o largă rețea de organizații etnice, având multiple posibilități pentru păstrarea identității naționale, menționând și faptul că, în timp ce diaspora de vest reprezintă o asociație cu caracter etnocultural și național-politic, diaspora de est are doar un caracter etnocultural.

De la început, emigranții ucrainenii au încercat să își organizeze, în țările de adopție, centre religioase, culturale, educative, civice și politice. Astfel, au luat naștere comunități naționale ucrainene ale diasporei, care întrețineau legăturile cu țara de origine și cu centrele culturale de acolo, prin intermediul cărora se asigura necesarul de carte, ziare și reviste în limba ucraineană, precum și resursa umană (preoți, activiști culturali etc.). Cu timpul, au apărut școli cu predare în limba ucraineană, specializări în universități, au fost deschise institute și biblioteci cu un bogat fond de carte în limba ucraineană.

Printre manifestările cu un rol esențial în procesul de coeziune a conștiinței naționale a ucrainenilor de pretutindeni trebuie menționat Forumul Mondial al ucrainenilor, ale cărui întâlniri reprezintă un prilej de reunire a ucrainenilor din întreaga lume.

Prima întâlnire a reprezentanților ucrainenilor care trăiesc pe toate continentele lumii a avut loc la Kiev, în august 1992, la Primul Forum Mondial al ucrainenilor, unde s-a adoptat rezoluția privind crearea, în Ucraina, a unui organism public de coordonare, orientat spre recunoașterea și consolidarea comunității ucrainene în spațiul lumii moderne. Un astfel

de organism a devenit organizația internațională Rada Ucraineană Mondială de Coordonare (Українська всесвітня координаційна рада – УВКР) care reunește peste 800 de comunități ucrainene și organizații din afara granițelor. УВКР este unul dintre cele mai mari organisme nonguvernamentale, fiind considerat un parlament public al ucrainenilor de pretutindeni. În momentul constituirii radei, președinte al acesteia a fost ales poetul și politicianul Ivan Draci (Іван Драч).

Al II-lea Forum Mondial al ucrainenilor s-a desfășurat la Kiev, în august 1997, participând la el 600 de delegați și 240 de invitați din 46 de țări și din Ucraina.

La al III-lea Forum Mondial al Ucrainenilor, desfășurat în august 2001, președinte al acestui organism a fost ales activistul politic Myhailo Horyn' (Михайло Горинь).

În septembrie 2006, s-a desfășurat, la Kiev, al IV-lea Forum Mondial al ucrainenilor, în care s-a analizat situația diasporei ucrainene și relațiile dintre Ucraina și etnicii ucrainenii care trăiesc dincolo de granițele acesteia, confirmându-se, totodată, unitatea lingvistică, culturală, religioasă a ucrainenilor de pretutindeni. Cu acest prilej, a fost ales și noul președinte al Radei Ucrainene în persoana poetului și activistului civic Dmytro Pavlyčko (Дмитро Павличко).

La al V-lea Forum Mondial al ucrainenilor, desfășurat la Kiev, în septembrie 2021, au participat 300 de delegați din diferite țări ale lumii și au fost adoptate o serie de rezoluții privind dezvoltarea limbii și a culturii ucrainene. Președinte a fost ales activistul politic Myhailo Ratușnyi (Михайло Ратушний).

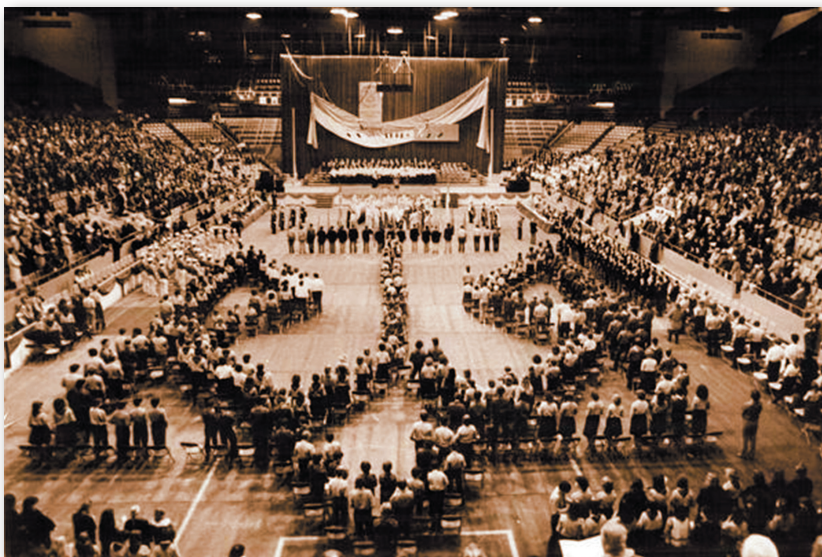
Al VI-lea Forum Mondial al ucrainenilor a avut loc la Kiev, în august 2016, cu participarea a 300 de delegați din peste 30 de țări. Myhailo Ratușnyi (Михайло Ратушний) a fost reales în calitate de președinte al acestui organism pentru un nou mandat.

Cea mai recentă ediție a Forumului Mondial al ucrainenilor, a VII-a, s-a desfășurat în august 2023, în capitala Kiev, cuprins de război. Cu acest prilej a fost ales un nou președinte al Radei în persoana politicianului Serhii Rudyk (Сергій Рудик).

Cristina SILAGHI (BUMBAR)

Alte surse consultate:

<https://kievtime.com/kultura/ukrayinska-diaspora-yak-vona-vinikla-zhive-ta-dopomagaye-derzhavi/>
<https://we.org.ua/demografiya/ukrayinska-diaspora-pro-termin-ta-ponyattya/>
https://vue.gov.ua/Українська_діаспора
https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/bevz_suchasna.pdf

Festivitatea de deschidere a celui de-al IV-lea Congres Mondial al Ucrainenilor Liberi din Toronto, 1983

PORTRET ✱ PORTRET ✱ PORTRET ✱ PORTRET ✱ PORTRET ✱ PORTRET ✱ PORTRET

Preotul Vasile Godenciuc

„Este un dar al neamului ucrainean: oriunde s-ar stabili în lume, ucrainenii își păstrează cu sfințenie credința, biserica și cultura”.

Preotul ucrainean Vasile Godenciuc prețuiește cu sfințenie limba maternă, cultura, tradițiile și obiceiurile străbune pe care le-a deprins încă din fragedă pruncie în localitatea maramureșeană Bistra. După absolvirea studiilor teologice, a fost parohul bisericii din Remeți, județul Maramureș, unde a slujit 11 ani, timp în care, împreună cu oamenii și cu ajutorul Bunului Dumnezeu, au reușit să construiască o biserică ucraineană, acest lăcaș de cult fiind considerat unul dintre cele mai frumoase edificii din nordul țării. Cum a reușit să promoveze peste ocean valorile culturale și spirituale ale neamului ucrainean, veți afla din interviul următor, realizat prin intermediul rețelelor de socializare, pe SKYPE.

Mihaela Bumbuc (M. B.): Vă mulțumesc că v-ați făcut timp să stăm de vorbă, iar pentru început, vă rog să-mi spuneți ce hram poartă biserica în care slujiți?

Preot Vasile Godenciuc (Pr. V. G.): Biserica noastră se află în Staten Island, lângă New York, este greco-catolică și poartă hramul „Sfintei Treimi”. Aici s-au înrădăcinat ucrainenii încă de prin anul 1936, tot ei au înființat parohia ucraineană și au început construirea bisericii. La început a fost o comunitate mică, dar foarte bine organizată, iar prin anul 2000, numărul enoriașilor s-a mărit după ce a venit un nou val de ucrainenii, noi, cei de aici, îi spunem: „al patrulea val” de ucrainenii care s-au stabilit în Staten Island. Eu am venit prin anul 2011 și tot de atunci îl slujesc pe Dumnezeu și pe tărâm american.

M. B.: Cum ați ajuns în America?

Pr. V. G.: După ce s-a terminat construcția Bisericii Ucrainene din Remeți, prin anul 1992, am răspuns invitației Preasfințitului Episcop Greco-Catolic, Vaseli Losten, actualmente pensionar. La început, în Statele Unite ale Americii am fost numit ca preot în Rochester, New York, după care, în parohia Elmira, aceasta fiind una dintre cele mai vechi parohii din dieceza ucraineană americană, fiind înființată în anul 1895. Ulterior, am preluat parohia Bisericii Ucrainene Greco-Catolice „Sfânta Treime” din Staten Island. În perioada respectivă au fost primiți foarte mulți preoți ucrainenii din România, Polonia, Macedonia și Ucraina, iar acum suntem în jur de 50 de parohi în această dieceză.

M. B.: Ucrainenii din parohia dumneavoastră de unde provin?

Pr. V. G.: Aceștia sunt veniți din diferite regiuni ale Ucrainei, iar, la noi în parohie, am înscrisi în jur de 200 de oameni.

M. B.: Ucrainenii din România aveți?

Pr. V. G.: Nu, doar eu și familia mea suntem din România, ce-i drept mai sunt persoane din țara noastră, cu origini ucrainene, însă locuiesc foarte departe, în Queens, practic suntem în colțuri diferite ale New York-ului. În casa parohială locuiesc eu împreună cu soția mea, Terezia. Împreună avem doi copii, pe Maria Larisa, care locuiește nu departe de noi, și pe Vasile, care se află la o distanță de două ore de mers cu mașina.

M. B.: Am înțeles că sunteți bunic. Câți nepoți aveți?

Pr. V. G.: Din partea fetei am doi nepoți, pe Andrei Vasile și Nicolae Petre, soțul ei este din prima mea parohie, din Remeți, și s-au cunoscut aici, în America, iar de la fiu am un nepot, pe care îl cheamă August. Acesta este căsătorit cu o fată din satul meu natal, Bistra, pe care a cunoscut-o în vacanțele petrecute în România. Pot spune că Dumnezeu ne-a binecuvântat cu o familie minunată.

M. B.: Ucrainenii din America își păstrează tradițiile străbune și limba maternă?

Pr. V. G.: Pentru ca ucrainenii să afle despre noi, am organizat un festival ucrainean, așa cum se organizează în America, la biserici. Organizarea unei astfel de manifestări cultural-artistice a fost cu puțință, deoarece în fața bisericii avem un teren plat care ne permite desfășurarea unui eveniment mai amplu. Au venit în jur de 2000 de oameni din orașul New York și din împrejurimi, astfel că am organizat mai multe ediții.

M. B.: Ce se întâmplă la acest festival ucrainean?

Pr. V. G.: Vreau să spun că ucrainenilor le place să gătească tradițional, cum ar fi: perohy, sarmale, hremzleche, pelymeni, cârnați și multe alte preparate culinare specifice bucătăriei noastre, după care, noi le vindem în acea zi, avem aprobare să vindem și bere. Așadar, festivalul începe de dimineață cu slujba religioasă, iar după-masă se comercializează mâncarea. Totodată, avem amenajată și o scenă, de unde binecuvântăm mâncarea cu o rugăciune, după care urmează un spectacol susținut de tineret cu dansuri, muzică, poezii, așa cum se întâmplă la un festival specific ucrainean. Pot spune că este un dar al neamului ucrainean, oriunde s-ar stabili în lume, ei își păstrează credința, biserica și cultura. Și nu mă refer doar la acest festival, noi prăznuim și

sărbătorile religioase precum Sf. Nicolae, prilej cu care organizăm un concert susținut de copii, apoi Crăciunul, unde se face Viflaimul, cu piese despre nașterea lui Iisus Hristos. De asemenea, împreună cu copiii pregătim un program artistic de Paște, cu poezii, cântece și așa mai departe. Sunt implicați nu doar tinerii, ci și cei mai în vârstă, din corul bisericesc. Pot să afirm că viața culturală ucraineană din America este la înălțime.

M. B.: Tinerii au unde să învețe limba maternă?

Pr. V. G.: Ucrainenii când au venit în America, încă de la primii imigranți, au construit școli pe lângă biserici, unde sâmbătă de sâmbătă copiii frecventează școala ucraineană. Aici, în New York, avem o școală în Manhattan, afiliată Bisericii Sfântul Gheorghe, o catedră excepțională. Acolo este școală normală, iar sâmbăta copiii vin să învețe limba ucraineană, istoria, geografia Ucrainei și multe alte discipline. La toate acestea aș mai vrea să adaug că, în urmă cu șapte ani, am mai înființat, în afară de această parohie, bineînțeles cu aprobarea Episcopului de la Brooklyn, o nouă biserică ucraineană, pentru că sunt foarte mulți etnici și, totodată, am deschis o școală unde învață peste 150 de copii. După doi ani și jumătate, Episcopul a predat altui preot care continuă să-i învețe limba ucraineană. Lângă biserica de aici nu avem școală, dar organizăm lecții de religie, îi pregătim pentru prima împărtășanie, deoarece cei mici trebuie să cunoască catehismul bisericesc.

M. B.: Spre finalul interviului, ați dori să mai adăugați ceva?

Pr. V. G.: Am fost preot în România, într-o localitate mare din Maramureș, Remeți, am slujit acolo 11 ani. În acele vremuri, împreună cu oamenii și cu ajutorul lui Dumnezeu, am construit o frumoasă biserică ucraineană, una dintre cele mai frumoase biserici. După ce am terminat de construit, așa s-a întâmplat să las totul și să continui alții să slujească. Din punct de vedere spiritual, sunt liniștit, căci în această parohie am creștini foarte buni, activi și foarte buni coriști. În fiecare duminică, aceștia cântă în cor, iar alături de cor, cântă toată biserica. Mai vreau să adaug câte ceva despre icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului din Zarvanytsia. Cum am afirmat mai devreme, enoriașii sunt veniți din diferite colțuri ale Ucrainei: Ivano-Frankivsk, Lviv, Ternopil și câțiva din Regiunea Transcarpatia și sunt legați de miraculosul loc, Zarvanytsia, unde mergeau foarte mulți pelerini. Astfel, noi ne-am chinuit să obținem o copie a icoanei Maicii Domnului, care a fost pictată de pictori din Ternopil, iar ramele au fost sculptate în Regiunea Transcarpatia. Țin să menționez că icoana a fost atinsă de cea originală din Zarvanytsia pentru a se umple cu har și binecuvântare. Așa se face că, în anul 2000, în luna octombrie, Preasfințitul Episcop a sfințit această icoană și ne-a dat statutul și posibilitatea ca aici să fie un loc de pelerinaj. În Zarvanytsia s-au întâmplat foarte multe minuni pentru cei care merg să se roage la Sfânta Maria. Una dintre aceste minuni a fost chiar și notată: „O mamă a venit cu fiul ei la Sfânta Maria. Acesta s-a născut fără vedere. Ea s-a rugat foarte sincer și profund, și, după ce s-a terminat slujba religioasă, băiatul s-a spălat cu apa sfințită și a exclamat: «Mamă, eu văd!»”. A fost una dintre minunile care s-au întâmplat chiar recent.

M. B.: Aveți un mesaj pentru ucrainenii din țară și de peste hotare?

Pr. V. G.: Cu acest prilej aș vrea să le urez tuturor ucrainenilor să nu-și uite limba maternă, este cea mai importantă pentru noi. Și eu mă străduiesc ca nepoții mei să învețe limba noastră. Aici, noi suntem toți ucrainenii, cu toate că am venit din diferite țări. La fel ca în România, trebuie să învățăm pe lângă limba maternă și limba țării. Îl admir pe cel care vorbește mai multe limbi străine. Așa cum spunea poetul nostru, Taras Șevcenko: „Învățați alte limbi străine, dar pe a voastră nu o uitați!”. Copiii trebuie să învețe limba noastră, nu doar să o vorbească, ci să se străduiască să scrie și să citească. Eu nu am să uit niciodată când am făcut liceul în Sighetu Marmăției, iar diriginta clasei, Iulia Chindriș, pe atunci Hrin, ne-a învățat și ne-a insuflat dragostea pentru frumoasa noastră limbă ucraineană. Limba noastră să n-o uităm, pentru că cine nu își uită limba, atunci nici biserica nu îl va uita! Aici, în America, indiferent în ce biserică ucraineană intrați, peste tot se slujește în limba maternă, dar dacă prin căsătorie sunt familii mixte, atunci trebuie să predici și în limba engleză, ca cei ce sunt americani să înțeleagă. Noi îi slujim pe oameni și trebuie să le ascultăm dorințele. Iar, la final, vreau să-i mulțumesc lui Dumnezeu că am putut să slujesc și să fac câte ceva pentru biserică atât în România, cât și în America. Îi mulțumesc Sfintei Fecioare Maria care m-a ocrotit și pot să stau într-un loc sfânt, în fața oamenilor!

M. B.: Vă mulțumesc pentru interviul acordat și vă doresc toate cele bune!

Mihaela BUMBUC